

Megemlékezés és gyertyagyújtás Kátai Mihály (1935–2020) Munkácsy-díjas festő- és zománcművész tiszteletére

Időpont: 2020. október 5-én, hétfőn 17 órakor

Helyszín: Hírös Agóra Kulturális Központ (Kecskemét, Deák Ferenc tér 1.) épületében Kátai Mihály *Hold-tükör* című alkotásánál.

Szervezők:

- Hírös Agóra Kulturális Központ
- Kecskeméti Katona József Múzeum
- Kecskeméti Képzőművészek Közössége
- Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely
- Tűzzománcművészek Magyar Társasága

Szakmai információ: ifj. Gyergyádesz László művészettörténész, Tűzzománcművészek Magyar Társasága elnöke (Tel: 76/480-776; 30/287-2549 • E-mail: gyergyadesz@gmail.com)

IFJ. GYERGYÁDESZ LÁSZLÓ – A MELLÉKELT KÉPEKKEL (A VÉGÉN OLVASHATÓ KÉPALÁÍRÁSOKKAL) EGYÜTT – VÁLTOZTATÁS NÉLKÜL, A SZERZŐ NEVÉNEK FELTÜNTETÉSE MELLETT FELHASZNÁLHATÓ ÍRÁSA KÁTAI MIHÁLYRÓL:

Kátai Mihály festő- és zománcművész, a kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotótelep alapítójának emlékére

**írta: ifj. Gyergyádesz László művészettörténész,
a Tűzzománcművészek Magyar Társasága elnöke**

Kátai Mihály, akárcsak édesapja, id. Kátai Mihály festőművész (1906–1983), Karcagon született 1935. október 19-én. 1963-ban végzett az Iparművészeti Főiskola dekoratív festő szakán, ahol mesterei Borsos Miklós és Z. Gács György voltak. Kortárs zománcművészetünk legnagyobb hatású művészegyénisége, akihez szorosan kapcsolódott a műfaj hatvanas években történt fellendülése, képzőművészeti irányba való elmozdulása. Kátai még a főiskola idején ismerkedett meg az akkor még sokak számára új anyaggal, technikával. 1962–1976 között ugyanis a Lampart ZIM Központi Laboratóriuma és az Iparművészeti Főiskola együttműködésében, Albert Péter vegyész mérnök és Z. Gács György vezetésével – sajnos eddig csak egyszeri alkalommal – a művészképzés legmagasabb szintjén valósult meg a zománctechnika fakultatív oktatása. (Többek mellett Artner Ottó, Fabók Gyula, Mayer Berta és Petrilla István vett még részt e képzésben.) A négy magyarországi zománcciparnak (Salgótarján, Kecskemét, Budapest, Bonyhád) nagy szerepe volt műfaj elterjedésében a magyar képző- és iparművészetben, így nem véletlen, hogy Kátai a központi labor mellett, 1964-től a Lampart Zománccipari Művek kecskeméti gyárában is gyakran megfordult. A műfaj központja neki is köszönhetően hamarosan

Kecskemét lett, melynek egyik fontos előzménye volt az 1965-ben megrendezett Nemzetközi Zománcipari Konferencia, melyet egy zománc-történeti kiállítás is kísért a Kecskeméti Katona József Múzeumban. A tárlaton résztvevő 20 kortárs alkotó közül ott volt Kátai Mihály is, akinek zománc-kompozícióját (Etruszk fríz) jelentős méretei miatt kénytelenek voltak a kecskeméti múzeum főbejárata előtt felállítani.

A pécsi Lantos Ferenc (1929–2015) mellett Kátai volt az, aki a műkedvelő közönség körében is sikeres műveivel (Képcsarnok), szellemiségével, teljességre törő alkotás-filozófiai rendszerével a hetvenes évek első felében már egyértelműen kiemelkedett a műfaji önállósodás útján elindult zománcművészet hazai képviselői közül. Tehát nem nevezhető véletlennek, hogy 45 éve, jelentős részben éppen Kátai Mihálynak volt köszönhető a kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotótelep megalapítása (1975. július 15. – augusztus 15. között zajlott le az induló „évfolyam”), amelynek 1987-ig a művészeti vezetője is volt. Az első nyári szimpóziumok éves programjait – részben praktikus okokból –, egészen 1981-ig az építészethez kötötte. A legnagyobb érdeklődést, visszhangot az ún. „tájékoztató formák” programja váltotta ki 1977-ben, melynek kísérleti terepül Kecskemét legnagyobb lakótelepét, a Széchenyivárost jelölték ki. Az általa megfogalmazott elérendő cél az volt, hogy „Kecskemét saját arcát öltse fel az új lakótelepi városrész is, ne tőle idegen lelkületű csikágói környezetet erőltessünk rá.” Sajnos négy évtizednyi „közszerelés” után, többek között már csak két, csonka állapotú, konzolos utcatáblát találhatunk az eredeti helyén, köztük a Kátai Mihály alkotta Hitel utcáét. (A mellékelt archív fotón még a teljes művet láthatjuk.) Szintén ő tervezte a Négy világtáj névre hallgató, fából készült tájékoztatói plakátját, melyet első alkalommal még a külső borítása nélkül állították fel (a mellékelt fotón ezt az állapotot láthatjuk). Sajnos később, e fehér zománc-lapokból álló borítás – technológiai hiányosságok miatt bekövetkező – gyors korrodálása miatt, viszonylag hamar le kellett bontani.

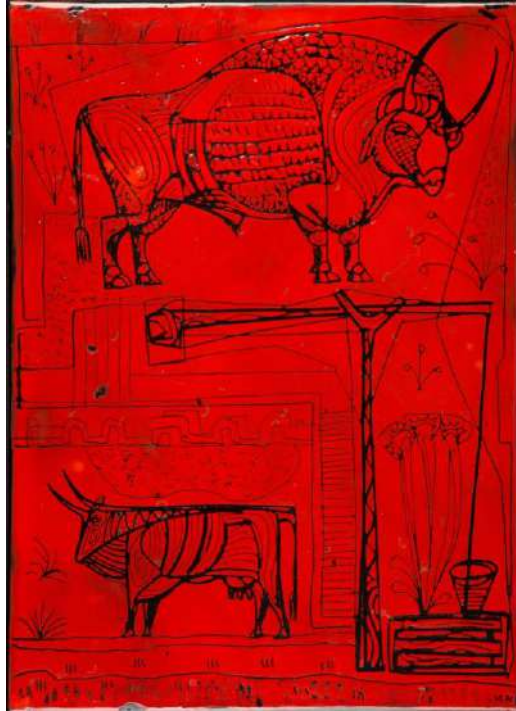
A hetvenes évek közepétől Kátainak különösen a szabadtéri, ill. murális alkotásai, térplasztikai jelentősek, ilyen például a kalocsai Népművészeti Ház udvarán álló Déli Bába (domborított, zománcozott vörösréz, a faplasztikát Grebenár Andor faragta, M: 5,5 m, 1978). A néprajzi ihletettségű művet így mutatja be az alkotó: „A szülőasszony ágyát népünk Boldogasszony ágyának is nevezte, a körülötte tevékenykedő, a szülést levezető asszonyt pedig: bábának. [...] Mikor a Nap délben, égi útjának delelőjén egy pillanatra megáll, Déli Bába boldogasszony akkor varázsolja az égre álomképét:... Mintegy telerajzolja, telepíngálja, tünemény-motívumokkal telehímezi a föld és az ég határát. [...] Az egész szobor egyetlen nagy virág. Szirmai szarvast mintáznak, emlékére annak a fehér csodaszarvasnak, amely – a legenda szerint – a hunok és magyarok őseit vezette mitikus őshazájuk földjére. A virág bibéje maga a Déli Bába, aki így... belebúvik, belerejtez magára öltögette varázslatos álomvilágába: magára ölti virágos kerté varázsolt ruháját. [...] Fölötte ragyog a Nap, a minden életet adó, a termékenyítő férfierő jelképeként, akihez a szarvasok vontatta napszekéren emelkedik.” De kiemelhetjük e téren két kecskeméti murális alkotását is: a Petrilla Istvánnal közösen készített tükörfal-párt az Erdei Ferenc Művelődési Központban (ma Hírös Agóra Kulturális Központ, terv: 1976), ill. az orvostudomány történetét feldolgozó sorozatát a Megyei Kórházban (terv: 1980). Mindemellett a nyolcvanas évek elejére alakítja ki az ún. „tűzben pikturálás” jegyében a „kecskeméti eljárást”, melynek szépségét a többszöri égetés biztosítja, s az ennek során létrejött rétegződés a zománcanyagban. E technika főműve, egyben Kátai egyik ars poeticája az Alföldi látomások c. sorozata (1981), ahol a természet és az (alföldi) ember Tóth Menyhért-i, már kiveszőfélben lévő, álmokban, hiedelmekben, mesékben, mítoszokban gazdag együvé tartozásának állít emléket.

Kátai Mihály nem csupán a hetvenes-nyolcvanas években volt művészeti tevékenységének irányával, tematikájával erőteljes hatással a kortárs magyar zománcművészetre, hanem bizonyos mértékben még ma is érezhető – sőt lesz is – a „jelenléte” a műfaj történeteiben. Búcsúzzunk tőle a hazai zománcművészet talán legtöbbet idézett, nagyhatású alkotás-filozófiai rendszerét leginkább a műfaj szempontjából értelmező szövegével: „Tehát mi a zománc? Fénoxidokkal szennyezett szilikát. A szilárd földköpeny 95%-a fénoxidokkal szennyezett szilikátokból áll. Földünk anyaga: fémes magra tapadó szilikátköpeny, bevonat. A fémre égetett zománc ennek pontos megfelelője. A zománcozott tárgy tehát fémre égetett, fénoxidokkal szennyezett szilikátbevonat. Ilyen megközelítésben a zománcmunkák készítésének folyamata, az elemek (földnek, víznek, tűznek) egymáshoz kapcsolása, alkotó alkalmazása a teremtés folyamatának újra átélése. A zománc, miközben végleges formáját elnyeri, olvadék állapotában az izzó, fortyogó magmához hasonló. Az alkotó feladata a tőle független fizikai és kémiai folyamatokat befolyásolni, illetve azok határait megszabni.”

Mellékelt fotók:

Kátai Mihály: Etruszk fríz, 1963 – A mű a Katona József Múzeum főbejárata előtt látható az 1965-ös kecskeméti zománc történeti kiállításon (zománcozott acéllemez, kb. 1x5,5 m, archív felvétel, fotó: Kiss Béla)

Kátai Mihály: Bika, 1960-as évek (zománcozott acéllemez, 40,5x29 cm, Kecskeméti Katona József Múzeum)

Kátai Mihály Lakótelepi tájékozdó – négy világtáj c. alkotása 1977-ben Kecskeméten a Széchenyivárosban, még zománcborítás nélkül (fa, M: 3,5 m, archív felvétel, fotó: Kiss Béla)

Kátai Mihály: A kecskeméti Hitel utca konzolos névtáblája 1977-ben,
a ma már hiányzó kucsmás mellszoborral (fa, zománcozott vörösréz, 78x120 cm, archív felvétel,
fotó: Kiss Béla)

Káta Mihály: Alföldi látomások I., 1981, zománczott vörösréz, 20x20 cm
(Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely gyűjteménye, fotó: Kiss Béla)

Kátai Mihály 1975 nyarán a GAMF-on, az első kecskeméti zománctelepen
(fotó az alkotótelep katalógusából, 13. oldal)